

**КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЖЕРТВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ,
ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ**

**CRIMINOLOGICAL ANALYSIS OF VICTIMS OF CRIMINAL OFFENSES RELATED
TO DOMESTIC VIOLENCE**

Козаченко О.В., д.ю.н., професор,
завідувач кафедри кримінального права та інших кримінально-правових дисциплін
*Миколаївський навчально-науковий інститут права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Мусиченко О.М., PhD, доцент,
доцент кафедри кримінального права та інших кримінально-правових дисциплін
*Миколаївський навчально-науковий інститут права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, на теренах України є досить жорстоким та розповсюдженим явищем. Віктимологічна профілактика має виступити як рушійна сила, яка спрямована на виявлення та усунення або нейтралізацію чинників, які формують особисту або, навіть, масову можливість стати жертвою кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством. Це зумовлює актуальність даного дослідження, спрямованого на кримінологічний аналіз жертв цього виду кримінальних правопорушень, що стане основою для подальшого спрямування віктимологічної профілактики.

Встановлено, що поняття «домашнє насильство» визначається у двох законодавчих актах, а саме у Кримінальному кодексі України та Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», і має нетотожне значення: в першому – для встановлення окремого виду кримінальної відповідальності, в другому – як узагальнене поняття, яке дозволяє державі реагувати на факти вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, в тому числі кримінально-правовими та кримінально-процесуальними засобами.

Протягом останніх п'яти років виявляємо стабільну тенденцію до збільшення кількості жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, в тому числі і жертв кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України «Домашнє насильство».

В Україні найбільш часто жертвами кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, є жінки. За останні три роки їх відсоток складає від 78,4% до 83% від усіх постраждалих. Крім того, ще більша частка жінок-потерпілих у структурі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України «Домашнє насильство» (86,5–88%). Велика кількість реєструється за останні роки дітей-жертв від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, що з кожним роком зростає. Відповідно, заходи віктимологічної профілактики повинні спрямовуватися насамперед на ці вразливі категорії населення. Встановлено, що знижений освітній рівень сприяє віктимізації жертв домашнього насильства.

Запропоновано в офіційній звітності відображати в окремих рядках кількість потерпілих від конкретних видів кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством (а не лише ст. 126-1 КК України), що дасть змогу деталізувати роботу з окремими групами потенційних жертв, оптимізувати напрями віктимологічної профілактики.

Ключові слова: домашнє насильство, кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, віктимізація, рівень, динаміка, структура потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством.

Criminal offenses related to domestic violence are a rather brutal and widespread phenomenon in Ukraine. Victimological prevention should act as a driving force, which is aimed at identifying and eliminating or neutralizing the factors that form a personal or even a mass opportunity to become a victim of criminal offenses related to domestic violence. This determines the relevance of this study, aimed at the criminological analysis of victims of this type of criminal offenses, which will become the basis for the further direction of victimological prevention.

It has been established that the concept of "domestic violence" is defined in two legislative acts, namely the Criminal Code of Ukraine and the Law of Ukraine "On Prevention and Combating Domestic Violence", and has a different meaning: in the first – to establish a separate type of criminal liability, in the second – as a generalized concept that allows the state to respond to the facts of the commission of criminal offenses related to domestic violence, including criminal-legal and criminal-procedural means.

Over the past five years, we have detected a stable trend towards an increase in the number of victims of criminal offenses related to domestic violence, including victims of criminal offenses provided for in Art. 126-1 of the Criminal Code of Ukraine "Domestic violence".

In Ukraine, women are the most often victims of criminal offenses related to domestic violence. Over the past three years, their percentage is from 78.4% to 83% of all victims. In addition, an even greater share of female victims in the structure of the criminal offense provided for in Art. 126-1 of the Criminal Code of Ukraine "Domestic violence" (86.5–88%). A large number of child victims of criminal offenses related to domestic violence have been registered in recent years, which is increasing every year. Accordingly, victimization prevention measures should be aimed primarily at these vulnerable categories of the population. It was established that a low educational level contributes to the victimization of victims of domestic violence.

It is proposed to display in separate lines the number of victims of specific types of criminal offenses related to domestic violence in official reporting (and not only Article 126-1 of the Criminal Code of Ukraine), which will make it possible to detail the work with separate groups of potential victims, to optimize the areas of victimological prevention.

Key words: domestic violence, criminal offenses related to domestic violence, victimization, level, dynamics, structure of victims of criminal offenses related to domestic violence.

Постановка проблеми. Проблеми, пов'язані з домашнім насильством, розглядаються в сучасній правовій науці досить активно з огляду на беззаперечну актуальність даного питання та реформування законодавства, спрямованого на протидію цьому негативному явищу. Водночас, крім вивчення правового поля, що регулює правові засоби впливу на осіб, які вчинили домашнє

насильство, потребує окремого розгляду віктимологічний аспект даного питання, а саме кримінологічний аналіз жертви кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, оскільки вивчення жертви допомагає формувати ефективні заходи віктимологічної профілактики кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, присвячені протидії домашньому насильству загалом розглядали у своїх дослідженнях такі вчені, як А.Б. Блага, О.М. Джужа, А.О. Галай, Ю.В. Лисюк та ін., жертви сімейного насильства ставали предметом дослідження в роботах Б.М. Головкина, М.Г. Кузнецова, І.К. Первякової, О.Д. Шинкаренко. Втім, сучасна кримінологічна ситуація з домашнім насильством в Україні потребує більш детального вивчення жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством.

Метою даної публікації є аналіз сутності понять домашнього насильства, кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, кримінологічна характеристика жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, на основі даних за останні п'ять років.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж здійснити кримінологічний аналіз жертв домашнього насильства, необхідно визначити поняття «кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством» та «домашнє насильство», як складову такого поняття.

У розрізі даного кримінологічного дослідження, на наш погляд, слід оперувати поняттям «кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством», оскільки для віктимологічної профілактики важливо вивчати не лише жертву кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України «Домашнє насильство», але й жертви інших кримінальних правопорушень, які вчиняються у сфері сімейно-побутових відносин. Дане поняття не є надуманим, воно законодавчо закріплене, наприклад, в Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) (ч. 6 ст. 194, п.7 ч.1 ст. 284, ч. 1 ст. 469), КК України (ч. 2 ст. 76, ч. 1 ст. 96-1). Крім того, саме таке широке поняття використовується в офіційній звітності Офісу Генерального прокурора про кримінальні правопорушення в розділі «Відомості про осіб, які потерпіли від кримінальних правопорушень».

Разом з тим, певна термінологічна плутанина виникає через те, що поняття «домашнє насильство» визначене по-різному: в диспозиції ст. 126-1 КК України та Законі України (далі – ЗУ) «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Щодо законодавчого регулювання відповідальності за домашнє насильство, то починаючи з 2003 року воно визначалось адміністративним правопорушенням та знаходило своє відображення в статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Намагаючись сприяти покращенню ситуації та розв'язати проблему домашнього насильства, Верховна Рада України у грудні 2017 року ухвалила ЗУ «Про запобігання та протидію насильству», у якому визначалося поняття «домашнього насильства» та були запропоновані нові підходи до боротьби з таким негативним явищем у суспільстві.

Вже 2017 року Верховна Рада України внесла зміни до КК та КПК України, оскільки необхідно було реалізувати положення Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Стосувалися ці зміни встановлення кримінальної відповідальності за окреме кримінальне правопорушення – домашнє насильство. Крім того, запроваджені кримінально-правові (ч.1 ст. 96-1 КК України) та кримінально-процесуальні (ч. 6 ст. 194 КПК України) обмежувальні заходи в інтересах потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством; обмеження по застосуванню у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, підстави для закриття кримінального провадження (п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України); заборона укладення угоди про примирення за ініціативою під-

озрюваного, обвинуваченого (ч. 1 ст. 469 КПК України) у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством.

Відповідно до ст. 126-1 КК України – «Домашнє насильство – це умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи» [3]. Позитивним є те, що у ст. 126-1 КК України чітко визначено коло потерпілих (жертв) домашнього насильства: подружжя; колишнє подружжя; інша особа, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, тобто обов'язковою для кримінальної відповідальності є встановлення ознак спеціального потерпілого. Крім того, для кваліфікації важливе значення має встановлення наслідків, завданих різними видами насильства: фізичні або психологічні страждання, розлади здоров'я, втрата працездатності, емоційна залежність або погіршення якості життя потерпілої особи. Відтак, роль потерпілого у складі даного кримінального правопорушення має вагомє значення.

Зрозуміло, що ст. 126-1 КК України має дещо вужчий зміст поняття «домашнє насильство», бо служить для визначення окремого складу кримінального правопорушення.

Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству» – «Домашнє насильство – це діяння (дії чи бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь» [8]. У даному законодавчому визначенні, як бачимо, коло потерпілих ще більш розширене.

Відповідно, до кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, слід відносити не лише кримінальне правопорушення, передбачене ст. 126-1 КК України (нетяжкий злочин), але всі інші, пов'язані з різними формами домашнього насильства, вчинені між суб'єктами, перерахованими в п. 3 ч. 1 ст. 1 вищезазначеного закону. І такі кримінальні правопорушення мають кримінально-правове та кримінально-процесуальне значення.

Зауважимо, що відповідно до законодавства деяких інших країн жертвами домашнього насильства вважаються лише члени сім'ї. Так, відповідно до Закону Республіки Таджикистан «Про попередження насильства сім'ї» насильством в сім'ї є умисне протиправне діяння фізичного, психічного, сексуального й економічного характеру, вчинене в межах сімейних відносин одним членом сім'ї стосовно іншого члена сім'ї, яке стає причиною порушення його прав і свобод, заподіяння фізичного болю або шкоди його здоров'ю або загрозою заподіяння такої шкоди здоров'ю [10]. Закон Киргизької Республіки «Про охорону і захист від сімейного насильства» зазначає, що сімейним насильством є навмисні дії фізичного, психологічного, економічного характеру або їх загроза, а також зневажливе ставлення, вчинене одним членом сім'ї стосовно іншого [9]. Відповідно до Закону Республіки Казахстан «Про профілактику побутового насильства» побутовим (домашнім) насильством є умисне протиправне діяння (дія чи бездіяльність) однієї особи у сфері сімейно-побутових відносин стосовно іншої (інших), що заподіє або містить загрозу заподіяння фізичного та (або) психічного страждання [11].

Проаналізувавши положення законодавчих актів інших країн, можна сказати, що спільним є вказівка не лише на види умисних насильницьких дій (фізичного, психічного, сексуального, економічного характеру) (у деяких країнах вказуються не всі), але й погрозу їх застосування. Позитивним є визначення в ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», на відміну від законів інших країн, чіткого кола осіб, місця їх проживання, між якими вчиняються такі дії, що є складовою розуміння домашнього насильства, а відтак, і розуміння кола жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК України близькими родичами та членами сім'ї є чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що:

- 1) подружжя – це особи, які спільно проживають та пов'язані спільним побутом. Такі особи повинні мати взаємні права та обов'язки та перебувають у шлюбі;
- 2) колишнє подружжя – дружина та чоловік, що вже не перебувають у шлюбі, що з певних обставин, у зв'язку з роботою, лікуванням, доглядом за батьками або дитиною чи іншими поважними причинами не проживають разом;
- 3) близькими є особи, які спільно проживають та не перебувають у шлюбі, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки (не враховується подружжя).

Для визначення кола об'єктів віктимологічної профілактики, слід розуміти, скільки людей страждають від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством. Тому вважаємо доцільним проаналізувати дані звіту Офісу Генерального прокурора за 2018–2022 роки [2] щодо осіб, які потерпіли від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, в тому числі від домашнього насильства. Ст. 126-1 КК України набрала чинності в грудні 2018 року, тому й динаміку цього кримінального правопорушення можна спостерігати з 2019 року і дотепер. Водночас, до цього часу у звітності обліковувалися окремо «Кримінальні правопорушення, пов'язані з насильством у сім'ї».

Домашнє насильство, передбачене ст. 126-1 КК України належить до кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я. Частка домашнього насильства в структурі кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи є досить значною. Серед даних кримінальних правопорушень домашнє насильство посідає четверте місце і становить 2,6% (у 2019 р.), 5,9% (у 2020 р.), 7,2% (у 2021 р.), 3,5% (у 2022 р.). Не зважаючи на те, що кількість кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я загалом за останній рік військової агресії збільшилася майже на 10 тис. (43 199 кримінальних правопорушень), порівняно з попереднім 2021 роком (33 6570), випадків домашнього насильства навпаки – зменшилося як в абсолютних величинах (з 2432 у 2021 р. до 1498 у 2022 р.), так і в структурі кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я (майже у два рази).

Втім, потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством (сюди входять й інші, крім домашнього насильства, кримінальні правопорушення), за офіційними зареєстрованими даними, значно більша кількість, що бачимо з аналізу відомостей про потерпілих.

Динаміка кількості жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, щороку суттєво збільшувалася до 2021 р. Так, у 2018 р. потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, офіційно зареєстрованих – 1592, у 2019 р. –

2589, у 2020 р. – 3966, у 2021 р. – 4751. У минулому 2022 р. таких потерпілих стало дещо менше – 3292. Стійка тенденція до зростання жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, має пряму кореляцію із світовою пандемією Covid-19 [7, с. 389], це пояснюється карантинними заходами, які призводили до довготривалого спільного місця перебування членів родини, а відтак посилення їх віктимізації. Зменшення ж кількості жертв в минулому році насамперед можна пояснити міграційними процесами, коли значна частина жінок разом з дітьми змушені були у зв'язку з військовою агресією покинути рідну домівку.

Крім того, тенденція офіційної статистики щодо щорічного збільшення кількості потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, на тлі зниження рівня злочинності в цілому по Україні за останні роки, може свідчити про зменшення латентності кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, що є позитивним і свідчить про ефективність профілактичної роботи з жертвами та потенційними жертвами домашнього насильства.

Враховуючи попередні дані, зауважимо, що серед усіх потерпілих від суто домашнього насильства (ст. 126-1 КК України) щороку реєструється більше 50%. Тобто серед вказаних жертв менш як 50% (45% (2020 р.), 48% (у 2021 р.), 44% (у 2022 р.)) – це потерпілі від інших видів кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством. На жаль, за офіційними даними ми не можемо визначити, від яких саме, однак, статистика свідчить, що у 2019 році від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, загинуло 135 осіб, 2020 – 99, в 2021 р. – 146, у 2022 – 91, тобто це жертви і тяжких, особливо тяжких злочинів. У таких ситуаціях, коли особа помирає через застосування домашнього насильства, жертвами частіше стають чоловіки, а роль насильника/злочинця спостерігається у жінок.

Отже, кількість жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, за останні п'ять років щороку збільшується. Порівняно з 2017 роком кількість офіційних жертв (їх було зареєстровано 1367) збільшилося майже в 3,5 рази у 2021 р.

В Україні найбільше домашнє насильство застосовується до жінок. У 2020 році з 3966 жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, 83% становлять саме жінки. У цифровому еквіваленті це дорівнює 3308 постраждалих (при цьому відсоток жінок, які постраждали від домашнього насильства (ст. 126-1 КК України) ще більший – 88%). У 2019 р. з 2589 жертв – 81% жінки. У 2021 році – 80% потерпілих жінок, при цьому від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України – 87%. У 2022 р. ситуація дещо змінилася – частка жінок скоротилася до 78,4%, а потерпілих від суто домашнього насильства – до 86,5%.

Водночас зауважимо, що якщо мова йде про особливо тяжкі злочини, частка жінок скорочується, співвідношення жертв-чоловіків і жертв-жінок змінюється. Так, за дослідженням, що проводилося у 2019 р., за статтю потерпілих від умисних убивств у сімейно-побутовій сфері жінок 68,3%, решта (31,7%) – чоловіки. Серед потерпілих від кваліфікованих убивств і тяжких тілесних ушкоджень дещо переважають чоловіки (54,4% та 53,1% відповідно), решта (45,6% та 46,9% відповідно) – жінки [6, с. 137].

За дослідженнями криминологів, частіше жертвами домашнього насильства є дружина (співмешканка) (48,1%), діти (15,6%), а також батьки винного (14,2%). Крім того, такий вид кримінального правопорушення, вчиняється проти чоловіка (5,1%), рідних сестер та братів (3,8%) та до інших родичів чи близьких осіб (13,2%) [5, с. 369].

Викликають занепокоєння дані щодо жертв-дітей. За даними Офісу Генерального прокурора відомості про дітей, які постраждали від домашнього насильства, розділяються на дві категорії – «неповнолітні» та «малолітні діти». Неповнолітні – це діти віком від 14 до 18 років,

а малолітніми вважають дітей до 14 років. У 2020 році кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, вчинених щодо неповнолітніх, було зареєстровано 80; дітей-жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, віком до 14 років, було зареєстровано 119. Серед цієї кількості 31 дитина (до 18 років) стала жертвою безпосередньо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України. У 2021 р. жертв-неповнолітніх збільшилося до 192, а малолітніх – до 227, притому з усіх 63 дитини стали потерпілими за ст. 126-1 КК України, 356 дітей стали жертвами більш суспільно небезпечних кримінальних правопорушень. Незважаючи на тенденцію скорочення кількості жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, у 2022 р. кількість дітей-жертв є значною – 206.

При визначенні кримінологічних показників важливим є також дослідження соціального стану (виду занять) осіб, які постраждали від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством. Дослідники вказують на такі дані: службовці – 22,4%; працівники у сфері будівництва, виробництва, торгівлі і надання послуг – 9,1%; фахівці у сфері науки, освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення – 8,4%; працівники правоохоронних органів – 1,4%; підприємці – 2,1%; пенсіонери – 18,9%; учні технікумів – 9,1%; особи, які ніде не працювали і не навчалися – 28,6% [5, с. 374].

Зауважимо, що освітній рівень жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, є нижчим, ніж загалом освітній рівень населення. Зниження освітнього рівня потерпілих дещо підвищує їх індивідуальну вразливість [1, с. 192]. Адже відомо, що люди з низьким освітнім і культурним рівнем більш часто схильні створювати конфліктні ситуації, під час яких не можуть адекватно оцінити характер своєї поведінки і передбачити подальші дії.

Висновки. Законодавець не виокремлює одну дефініцію, яка б використовувалася у всіх законодавчих актах України. Через це поняття «домашнє насильство» визначається у двох законодавчих актах, а саме: КК України та ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»; і має нетотожне значення: в першому – для встановлення окремого виду кримінальної відповідальності, в другому – як узагальнене поняття, яке дозволяє державі реагувати на факти вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, в тому числі кримінально-правовими (обмежувальні заходи – ч. 1 ст. 91-1 КК України) та кримінально-процесуальними засобами (встановлення обставини, яка обтяжує покарання (п. 6-1 ч. 1 ст. 67 КК України), заборона закривати

кримінальне провадження у зв'язку з відмовою потерпілого від підтримання обвинувачення у справах приватного обвинувачення (п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України) тощо).

При дослідженні кримінологічних показників потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, з'ясовано тенденцію до підвищення кількості жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, в тому числі і жертв кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України «Домашнє насильство» (крім 2022 року). За останні 5 років їх кількість збільшилася у 3,5 рази, що зумовлено, на нашу думку, по-перше, зміною законодавства в частині протидії домашньому насильству, пов'язаних з ратифікацією Стамбульської конвенції, по-друге, з більш активною роботою правоохоронних органів, спрямованою на розкриття кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, по-третє, з обізнаністю жертв щодо порядку звернень до належних органів для захисту правовими методами від домашнього насильства. Однак, якщо враховувати, що за даними експертів зі зверненнями про такі факти звертається приблизно 22% постраждалого населення України, то дані кримінальні правопорушення є дуже поширеними в нашому суспільстві.

В Україні найбільш часто жертвами кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, є жінки. За останні роки їх відсоток складає від 78,4% до 83% від усіх постраждалих. Крім того, ще більша частка жінок-потерпілих у структурі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України «Домашнє насильство» (86,5–88%). Непокоїть також кількість дітей-жертв від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, що з кожним роком зростає у рази. Тому віктимологічні профілактичні заходи мають бути спрямовані саме на ці категорії населення.

За офіційними даними можемо лише дослідити загальну кількість потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, серед них вагоме місце займає кримінальне правопорушення, передбачене ст. 126-1 КК України. Однак, 45-48% серед усіх – це інші види кримінальних правопорушень, в тому числі тяжкі, особливо тяжкі злочини, оскільки окремо реєструється кількість загиблих від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством (більше ста щороку). З огляду на це, пропонуємо в офіційній звітності відображати в окремих рядках кількість потерпілих від конкретних видів кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством (а не лише ст. 126-1 КК). Це дасть змогу деталізувати роботу з окремими групами потенційних жертв, оптимізувати напрямки віктимологічної профілактики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головін Б. М. Потерпілий у сімейно-побутових тяжких насильницьких злочинах проти особи. *Конституція – основа державно-правового будівництва і соціального розвитку України*: тези доп. та наук. повідом. учас. наук. конф. молод. учених (м. Харків, 30 черв. 2001 р.) / За ред. М. І. Панова. Харків, 2001. С. 191–194.
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2019, 2020, 2021, 2022 рр. Форма № 1. *Генеральна прокуратура України*: офіційний веб-сайт. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=114140&libid=100820# (дата звернення: 27.01.2023)
3. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.01.2023).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 25.01.2023)
5. Кримінологічна віктимологія. Навчальний посібник / Кол. авторів; за заг. ред. О. М. Джужі. К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. 418 с.
6. Кузнецов М. Г. Віктимологічний портрет жертви домашнього насильства, що є небезпечним для життя. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2019. № 1(7). С. 136–144.
7. Ладиченко В., Гулак О., Артеменко О. Віктимологічний портрет жертви домашнього насильства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. № 70. С. 389–392.
8. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 25.01.2023)
9. Про охорону і захист від сімейного насильства: Закон Киргизької Республіки від 27.04.2017 р. № 63. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111570> (дата звернення: 25.01.2023).
10. Про попередження насильства в сім'ї: Закон Республіки Таджикистан від 19.03.2013 р. № 954. URL: http://ncz.tj/node/1275/contacts?calendar_block_month=9&calendar_block_year=2020&title=&field_numbe_value=&body_value_op=contains&body_value=&field_date_value%5Bvalue%5D=&field_status_value%5B1%5D=0&field_status_value%5B2%5D=0&field_date_value_1%5Bvalue%5D=&field_date_value_2%5Bvalue%5D=&order=field_date&sort=ascs (дата звернення: 25.01.2023).
11. Про профілактику побутового насильства: Закон Республіки Казахстан від 04.12.2009 р. № 214-IV. URL: http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z090000214_z090214.htm (дата звернення: 25.01.2023).